

NÉMET SIRALMAS ÉNEKEK GRÓF ZRÍNYI MIKLÓS HALÁLÁRA 1664-BŐL.

Már több helyütt említettem, milyen beláthatatlanul sok az egykorú magyar vonatkozású német nyomtatvány az évszázadokig húzódó török háborúk idejéből. Természetes, hogy ezen nyomtatványok jó része a félhold ellen folytatott harcoknak Hunyadi János után két legragyogóbb bajnokával, a vértanú és költő Zrínyi Miklóssal foglalkozik. Többnyire prózai tudósításokat hoznak bámulatos hadmiveleteikről, de mindkét törökverőről több dicséző verszet is maradt ránk, és például a szigetvári hősről szóló egyik költemény a német irodalomnak majdnem egy századon át legnépszerűbb történeti énekeihez tartozott: mindig újabb és újabb kiadásban jelent meg, dallamára pedig számtalan más tárgyú és tartalmú éneket is szereztek.¹

A nemzeti múzeum könyvtára is sok olyan régi német nyelvű nyomtatványt őriz, melyek a két Zrínyiről és különösen a költőről szólnak. Így egyebek között két ugyanazon kiadású példányban is megvan Andreas a S. Theresia mezítlábos karmelita szerzetesnek Zrínyi Miklós fölött Münchenben 1664. decz. 6-án mondott halotti beszéde, melyből Kazinczy F. és Salamon Ferencz Zrínyi születésének dátumát vették.² A többi füzetek majdnem mind többé-

¹ L. Keitbeny Károly: *Magyarországra vonatkozó régi német nyomtatványok 1454—1600.* Budapest, 1880. 202. l. Még bővebben szól róla Weller Emil: *Annalen der poetischen National-Literatur der Deutschen im XVI. und XVII. Jahrhundert.* 2 kötet, Freiburg, 1862—64., 1137. szám. V. ö. még: *Magyar vonatkozású német újságok a nemzeti múzeum birtokában 1600—1711-ig cz. értekezésemet a Magyar Könyvszemle 1900. évfolyamában, jan. f.*

² A prédikáció ezen 1664-ki kiadása röpiratszerű füzetben jelent meg, mely a beszéden kívül még csak egy rövid, Pálffy János Károly és Pálffy János Antal testvéreknek szóló ajánlást, egy pár latin distichont és egy hosszabb *Epitaphium Cronologicum*-ot tartalmaz. Kazinczy Ferencz mindenesetre ezen kiadásban ismerte a karmelita barát prédikációját, mert egy levelében azt írja, hogy Zrínyi Miklós születési éve a nyomtatvány 3 lapján van följegyezve. (L. *Kazinczy Ferencz levelezése Kiszaludy Károlylyal és ennek körével.* Pest, 1860. 90. l.) Salamon Ferencz Kazinczynak ezen megjegyzése folytán lett ezen prédikációra figyelmessé, melyre az egyetemi könyvtárban rá is akadt, nem ugyan ezen füzetes kiadásban, hanem András atya prédikációinak gyűjteményes kiadásában, mely 1679-ben jelent meg. Maga a beszéd mindkét kiadásban majd-

kevésbé kimerítő, sok tekintetben igen érdekes prózai tudósításokat tartalmaznak, melyek Zrínyinek 1663—64-ben aratott fényes diadalairól értesítenek,¹ személyéről magáról azonban csak keveset beszélnek. Német nyelvű költeményeket csak két füzetben találtam, mindkettő a hős halála alkalmából keletkezett, mely váratlanságával az egész művelt nyugatot lelke mélyében megrendítette. Másutt sem akadtam eddigi kutatásaimban több gróf Zrínyit, a költőt magasztaló versezetre, kivéven egyet, melyet Weller Emil id. művében (998. sz.) említ és mely Wolfenbüttelben őriztetik: *Zu Ehren Neu aufgesetztes Lied Beyder Herrn Grafen von Serin, Herrn Nicola von Herrn Petern beider Gebrüdern. In Noten zur Music übergeben, Im Jahr 1664: Graf Serin du edler Held x.* — (4 lev. 4-r., h. n.) — Valószínű, hogy még igen sok Zrínyiről szóló német nyelvű verses nyomtatvány lappang, mert épen Andreas a S. Theresia tanúsága szerint számos magasztaló ének és dicsőítő irat volt annak idején a nép között elterjedve, mely szerető csodálattal ünnepelte és könyörgő imáiba és ájtatossági gyakorlataiba foglta a keresztység legnagyobb hősét: »*Deszgleichen das sammentliche Volck liebte | lobte | und verehrte ihn mit allerley Lobsprüch, Ehrenreimen | und Ruhm-Schriften | für den auch vnder andern aufgeopfferten Andachts-übungen vmb sein Glück die gemeine Leuth vil heilige Messen haben lesen lassen.*«

A költemények természetesen sok tekintetben érdekesebbek a prózában írt ujságoknál, mert míg ez utóbbiak az események elbeszélésére fektetik a fősúlyt és a hősről csak mellesleg, bár magasztalóan emlékeznek meg, addig az előbbieken maga a hős áll előtérben személyes nagyságával, éreztetve a hatást, melyet korára gyakorolt, és megrögzítve egyéniségének képét, a mint az kora közvéleményében tükröződik. Azért is talán némi érdeklődésre számíthat ezen két verses füzet rövid ismertetése.

Mind a két nyomtatvány, mint már említettem, Zrínyinek 1664. november hó 18 án bekövetkezett halála alkalmából látott napvilágot. Az egyik füzet címe: *Honor Posthumus In Illustrissimi quondam Comitum Domini, Domini Nicolai Serini, Regnorum Croatiae, Dalmatiae, Slavoniae, etc. Bani, Luctuosum, et toti Christiano orbi dolendum, è vivis excessum, scriptus, et Pegmate Hoc Velut Chartaceo Pro Communi omnium affectu tristissimo contestando, Illustrissimo Domino Comiti Petro Serinio, Fratri ejusdem Germano delectissimo, Nec non Regnorum Croatiae, Dalmatiae, Slavoniae, etc. Bano Noviter Electo,*

nem teljesen azonos szövegű, csakhogy a prédikáció-gyűjteményből hiányzanak a Pálffy testvéreknek szóló ajánlás és a latin versek; Zrínyi születési éve a 831. lapon van említve. Salamon a halotti beszédet ezen prédikáció-gyűjtemény alapján ismertette és közölte kivonatossan magyar fordításban. (L. *Halotti beszéd gróf Zrínyi Miklós fölött 1664 ben.* Buda-pesti Szemle, XLVII. k., 404—422. l.)

¹ L. fentebb id. értekezésemet a *Magyar Könyvszemle* 1900. évfolyamában, januári füz.

à *Georgio Deometri, Hung. Nobili, SS, Th. Cultore, piè oblatu. Tubingae, Typis Georgij Keneri.* — (é. (1664) n., 4-r., XXII. lap.) A füzet 23 szerzőtől 30 hosszabb-rövidebb költeményt tartalmaz, melyek közül húsz latin, nyolcz német, egy görög és egy magyar nyelvű. Az utóbbit már Majláth Béla ismertette a *Magyar Könyvszemlé*-ben,¹ a hol a nyomtatás évét hibásan helyezi 1663-ba, hiszen Zrínyi csak 1664-ben halt meg; a versek pedig halálára készültek. A tévedés onnan ered, mert Deometri György latin *chronodistichon*-jában, melyben a halál évét, hónapját és napját meghatározza, az egyik *i* hibásan kis betűvel van nyomtatva, úgy hogy a *chronogrammnak* számokul olvasandó nagy betűi tényleg 1663-at mutatnak. Ezt a hibát Hellebrant Á. is átvette a *Régi Magyar Könyvtár* III. kötetébe.²

Kutatásaim és tanulmányaim irányához képest a füzetnek csak német költeményeit ismertetem jelen dolgozatomban.

Az egyes siralmas énekek szerzői magyarok és külföldiek vegyest, kik a túbíngai főiskolának részben tanárai, részben tanulóik voltak. Többnek nevével Szabó-Hellebrant *Régi Magyar Könyvtára*-ban is találkozunk; különösen dissertatiók czímeiben, személyekkel ez alkalommal nem foglalkozom tüzetesebben.

Az első német vers *Brothequius János Konrád* tanártól való, ki Zrínyit oroszán bátorságúnak, a hősök hősnének nevezi, kit a keresztyén világ »a népek diadalá«-nak keresztelt. Az egész költemény csak négy sorból áll:

WJltu ein Risen-Hertz | und Risen-Helden sehen |
So komm und sihe da | Graff Serin obanstehen |
Der Türcken-Völcker ewingt | mit Lewenmuth und List |
Darum Er der Völcker-Sig recht wohl getauffet ist.

Ép olyan magasztaló, bánatos hangú *Pregitzer János Ulrik* tanár nyolcz soros költeménye is, ki nevét, hírét hallhatatlannak mondja és felszólítja az olvasót, hogy vele együtt sirrassa, gyászolja a hőst:

Ohnsterblich ist sein Nahm | sein Lob bleibt für und für |
Ach Leser schaue doch | betraure Ihn mit mir.

A harmadik ének szerzője *Schönberg György*, ki latin nyelvű költeményének német fordításában elpanaszolja, hogy Zrínyinek, kit sem a török, sem a tatár nem tudott legyőzni, vadászat okozta szomorú végét; az egész keresztyénség siránkozik a nagy szerencsétlenség miatt, mert oltalmazója időnek előtte meghalt:

Disz Vnglück beklagt die gantze Christenheit;
Weil ihr Verfechter is gestorben vor der Zeit.

¹ 1891. évf. 131—134. l.

² 2219. szám.

A negyedik költemény, melyet *Betulus Keresztély* szerzett, hosszabb az előbbieknél, 24 sorból áll. Alapgondolata: a keresztyén népek állandóan egyenetlenkednek, egymásra agyarkodnak, a helyett hogy Krisztus örök, esküdt ellensége, a pogány török ellen forgatnák fegyverüket; Isten meg is büntette őket kegyetlenül, midőn a félhold ellen folytatott küzdelmek legnagyobb hőst, a keresztyénség védőbástyáját, Zrínyi Miklóst magához szólította:

DA das blinde Christen volck sich umbeitlein Schatten reisset |
 Vnd | die Erb-geschorne (így) Feind ihres Christi | Freunde heisset.
 Vnd den Barbarn ohne Noth läst zu eigen Leut und Land |
 Vmb | zu führen nach Begierd eine nicht beschrenckte Hand;
 Zúrnet über uns der HErr | der die Herren wehlt und setzet |
 Dasz sein' Ehr' und seine Kirch werd' erbaut und nicht verletzet.
 Darumb holt Er weg von uns | und auff neu erhörte Weisz |
 Hausz Serin | dein Haupt und Cron | aller Helden Ruhm und Preisz.

Végül kérve-kéri a keresztyéneket, ne viszálykodjanak a szent ügy kárára, ne egyenetlenkedjenek a félhold javára, hanem értse-nek egyet vallásuk szeretetében és legyenek igaz keresztyének nemcsak névleg, de tettben is!

Még terjedelmesebb *Meurer M. János Ulrik* éneke, mely költői szépség tekintetében is túlszárnyalja az előbbieket. A költő csodálkozva kérdi, miért borult Magyarország oly hirtelen mélységes gyászba? Múzsája megjelenti neki a gyászbaborulás rettenetes okát: a vitéz Zrínyi, a hősök virágja, a szittyák réme, nekünk büszke daczunk, a haza oltalmazója nincs többé:

Ach Jammer heists: Es war die Blume unsrer Helden!
 Sie war! der Scythen Schreck | der Vnsern stoltzer Trutz |
 Der tapfre Held Serin | desz Vaterlandes Schutz.

Tovább kérdi: hát hogyan esett el? bizonyára a keresztyénség védelmében, a haza szolgálatában, a pogányok ellen harczolva mint hős a csatatéren? — Nem! Mars ártatlan, Diana bűnös: a sötét erdők látták elestét, egy felbőszült vaddisznó fölszaggatta szivét. Te elestél hős, de dicsőséged él, valamig a földet a nap beragyogja! A mi halandó volt benned, azt legyőzte a vadállat dühe, de az, a mi benned jó volt, a te nagy neved él és hírével beszárnyal minden országot:

Nein! Mars trägt keine Schuld | Diana ists | die Wälder |
 Die sahen diesen Fall | O finstre Vnglücks Felder!
 Der Held fällt wor dem Wild | fällt als das Schwein entbrandt |
 Vnd lhn mit grimmer List und toller Macht anrant.
 Wie jrrest du allein in ungeheuren Wüsten |
 Da der erhitzte Beer und wilde Thiere nisten |
 Bisz ein ergrimmes Thier die Klauen auff dich schmisz |
 Das Lebens-Band abhieb | und dir dein Hertz aufrisz.

So ligst du Edler Held; der Siegers-Rhum wird stehen |
 So lang die ändre Welt das Himmels-Liecht wird sehen.
 Was sterblich war | nun hat das wilde Wild besigt |
 Das best | der grosse Nam | durch alle Länder fligt.

A hatodik ének czíme: *Klag und Trost Der Hochgebor-*
nen | höchstbetrübt-hinterlassenen Frauen Gräfin; szerzője: *M. E.,*
W. P., C. H. und E. M. Valamennyinél terjedelmesebb. 50 vers-
 sorból áll. Zrínyi nejének szájába van adva, hangja bánatos, elegia-
 szerű, a keserűségben el-elmerülő, de a jövő élet vallásos remé-
 nyében legyőzve a kétségbeesést, fölülemelkedve a lemondó fájdal-
 mon. Az ének elején a szomorú özvegy keservesen feljajdul attól
 a szívettpő, elmét bontó bánattól, melyet Isten rábocsátott, midőn
 elvette férjét, a legnagyobb hőst, kinek híre-neve oly messze ragyog,
 mint a nap világa, kit országok és népek legyőzőjének neveznek,
 kinek hazája fennen zengte dicsőségét, kinek pusztá nevéből még
 a török csecsszópó is megremeg:

So weit die Sonne glänzt | in aller Christen Mund |
 Den Helden-Muth an Ihm der klugen Sinn verehret |
 Nach dem Er auch gelegt ist in desz Grabes Schlund |
 Er hiesz | der Land und Volck mit Fechten hat bezwungen |
 Vnd mit desz Schwerdtes Blut der Feinde Grimm zerstreut:
 Dem oft sein Vatterland | so recht | O Held! gesungen
 Desz blossen Namen auch ein Türcken-Kind gescheut.

Mélységes bánatában egy percze magának is a fájdalomtól
 megváltó halált kívánja, de végre mégis megvigasztalódik abban
 a vallásos reményben, hogy ezen rövid élet után viszont fogja őt
 láthatni a mennyek országában, hol bizonyára koronával fején és
 pálmával kezében Isten trónjához van fölmagasztalva.

A hetedik német nyelvű vers, melynek szerzője *Heuchlin*
Fülöp pozsonyi fi, ugyanazon szerző egy latin distichonból álló
 epigrammájának tizenkét sorban szintelen körülírása:

Der so viel tausentmahl die Köcher und den Bogen
 Dir Ottomanner-Volck mit Helden-Hand entzogen . . .
 . . . Ruht hier an diesen Ort | erlegt von einem Schwein |
 Wer wolt umb diese Stütz mit mir nicht traurig seyn.

A nyolczadik, és ebben a füzetben utolsó német költemény
 egy szonett, szerzője *Preisegger György* soproni fi, czíme pedig:
Sonett Vber den traurigen und unverhofften Fall Herrn Grafen
Niclas von Serin. A költő röviden elmondja, hogy Zrínyi Miklóst,
 a rettenthetetlen bajnokot egy vaddisznó ölte meg, halála nagy
 csapás és pótolhatatlan veszteség Magyarországra és az egész
 keresztyénségre nézve, mert olyan hathatós segítséget, minőt ő, a
 legderekabb harczos nyújtott, immár embertől nem várhat:

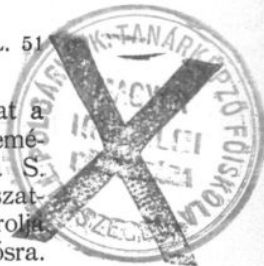
Drumb wein' und klage nun | wer immer klagen kan;
 Dann wir ach! leider! ach! den besten Krieges-Mann |
 Vnd alle Menschen-Hülff zugleich mit Ihm verlohren. —

Mindezeknél az énekeknél sokkal terjedelmesebb és talán érdekesebb is, de mindenesetre figyelemre méltóbb az a költői panasz, melyet a másik füzet tartalmaz. A füzet címe: *Naenia Melpomenes Schillingianae. Das ist: Poetische Klage | Über die betrüebte Entleibung. Weillandt desz Hoch- und Wolgebohrnen Herrn | Herrn Niclassen Graffen von Serin | Römisch: Kay: May: Geheimen Rath | Cammereren | Rittern desz Guldenen Flusz | General Feldt-Wachmaistern in Dalmatien | Croatien | vnd Schlavonien | x. Welcher Auff verworffener Jagte | von einem vberausz grossen | vnd schon beschädigten Wildschwein vbereylet | gefelt gehawen vnd schmerzlich erlegt worden | den 18. November | im Jahr | als man ausz Tschackathurn schreiben konnte: CoMes serInI VenamDo, ab apro LaesVs perIII. Gedruckt zu Wienn in Oesterreich | durch Susanna Rickesin | Wittib.* — (4-r., 6 sztlan lev.)¹ — A költemény, melynek külön címe: *Poetische Klage*, 23 kilencz soros versszakból áll. Szerzője a nyomtatvány címe szerint bizonyos *Schilling*. Ki volt ez a Schilling? Mayer A. szerint² azonos avval a *Schilling Florentius* nevű barnabita szerzetessel, kit Jöcher G. K. említ,³ és a ki mint a bécsi szt. Mihály-egyház hitszónoka a 60-as és 70-es években több szentbeszéd gyűjteményt adott ki. Schilling személye különben csak másodsorban érdekelhet bennünket; költeményeiből bizonyosnak látszik, hogy sokat hallhatott vagy olvashatott Zrínyiről, mire különben elég módja is lehetett, mert kétségtelen, hogy osztrák író volt, ki bizonyosan Bécsben lakott, hol művecskéje is megjelent. Az sem lehetetlen, bár nem említi, hogy — mint Andreas a S. Theresia — Zrínyit személyesen is ismerte, ki tudvalevőleg mindig igen kedvelte a diákos embereket. Schilling pedig ezekhez tartozott, mint költeménye kétségtelenül mutatja. Verselése föltűnően könnyed és ügyes, rímeli szokatlan tiszták és csengők, nyelve pedig korához képest igen csinos, néhol szép is. Tartalmában azonban ép olyan tudákos és nagyképű, előadásában ép olyan terjedős és el-elkalandozó, mint többi kortársai versben és prózában egyaránt. Tudakossága pedig sok helyütt elnyomja a hang melegségét, az érzés közvetlenségét, mely a főntebb ismertetett költemények némelyikében talán meghatóbb és szívhez szólóbb. Az ének nyolcz első versszakában a vadászat kellemetlen-

¹ V. ö. id. értekezésemet a *Magyar Könyvszemle* 1900. évf. januári füz. Ez a nyomtatvány, úgy látszik, *unicum*. L. Mayer A.: *Wiens Buchdrucker-geschichte 1482—1882*. I. k. 285. l.

² V. ö. Dr. Anton Mayer: *Wiens Buchdrucker-geschichte 1482—1882*. I. k. 285. és 367. l. Talán azonos evvel az a *P. Schilling* is, kit Kropf Lajos a *Lacrimae Hungaricae* szerzői közt említi. *Magyar Könyvszemle* 1899. évf. III. f. 285. l.

³ *Allgemeines Gelehrten-Lexicon*. Lipcse, 1751. IV. rész, 268. l.



ségeiről és veszélyeiről elmélkedik és röviden megemlíti azokat a világtörténeti alakokat, kik a vadászattól kárt vallottak. Költeményének ez a pár versszaka meglepően hasonlít Andreas a S. Theresia beszédének azon részéhez, melyben szintén a vadászatról elmélkedik és körülbelül ugyanazon történeti alakokat sorolja fel. Ezen világtörténeti bevezetés után pedig rátér Zrínyi Miklósrá. Elbeszéli, hogy vadászat alkalmából egy vaddisznó megölte azt a hőst, ki törökökre és tatárookra szokott vadászni, ki ezrek életét mentette meg a haláltól és örökös rabságtól. Ki ne siratná tehát meg őt!

Graff Niclasz von Serin ist dieser grosz Helde |
 Ein Jager der Türcken vnd Tartarn zu Felde:
 Er wurde gehawen |
 Von einer Wildsawen:
 Der manchem Barbarn den Reste gegeben |
 Verlieret durchs Wilde sein Ritterlichs Leben:
 O Jammer! O Trawren!
 Wen solt Er nicht tawren. |
 Der Tausentèn | Tausenten das Leben hat geben.

A következő versszakokban elmondja, hogy Zrínyi híven és őszinte szívvel szolgálta a császárt, életét kockára tette az uralkodó javának és dicsőségének gyarapítására; Krajna, Karinthia és Stájerország sokat köszönnek vitézségének, melylyel annyiszor győzelmeskedett törökön, tatáron. A magyarok, horvátok, de még a németek is sokat szenvednek a pogányok ostorától, a hódolt keresztényen parasztok keservesen panaszkodnak a mohamedán uralomra, mely rettenetesen nehezedik vállukra. Szenvedésökben a keresztény világ császárához folyamodnak segítségért, ki oroszlán bátorságú hősokeket küld támogatásukra, köztök Zrínyit, ki számtalan győzelmet aratott a császár számára.

Er dient dem Kayser auffrichtig im Hertzen |
 Mit seinen Pistolen vnd Sabel ohn schertzen:
 Er wagt sein Leben |
 So GOTT Ihm hatt geben |
 Dem Kayser zu schuldigsten Ehren vnd Nutzen |
 Die Feinde desz Christlichen Nahmens zu trutzen:
 Crain | Stayrmarckt vnd Cårnthen |
 Heur sahen vnd forndten |
 Wie oft Er die Türcken vnd Tartarn that putzen.

Die Vngarn | Kroaten vnd vnsere Teutschen |
 Erfahren mit Schaden der Türcken jhr Peitschen;
 Gehuldigte Bauren |
 Sich klagen mit Trauren:

Wie hart sey der Machometaner regiern |
 Wann wider die Christen den Sabel sie führen :
 Sie müessen sich ducken |
 Hergeben den Rucken |
 Kein Christen Mensch darff sich vor jhren nit rühren.
 Sie lauffen zum Christlichen Kayser der Erden |
 Ein Hülffe zu finden | erlöset zu werden ;
 Stelt daffere Helde |
 Mit Waffen ins Felde |
 Zum kâmpffen vnd streitten auffß beste sie möchten |
 Mit Lõwischen Muethe zur lincken vnd rechten |
 Serinische Hande |
 Halt ritterlich Stande |
 Thuet õffter dem Kayser den Siege erfechten.

Féltek is tőle a törökök, neve hallatára rettegtek, még a csecsemőket a bölcsőben is vele csitították az apák és anyák,¹ mit magok is bevallották. De mind hasztalan, ránk nézve elveszett, soha nem találhatjuk meg többé a nemes lovagot, ha mindjárt az egész világot átkutatjuk és gyors paripákon az egész földet bejárjuk.

Dahero sein Nahme weit vnder den Túrcken |
 Thet grosse Forcht | Schrõcken | vnd Zittern auszwürken :
 Gar Kinder in Wiegen |
 Vom weinen stilschwiegen
 Wann Vatter vnd Mutter den Serin nur nenten |
 Wie solches die Túrcken auch selbst bekenten ;
 Wir finden nicht wieder ;
 Den Edelen Ritter |
 Vnd wann wir die Erden mit Pferden durchrenten.

Dicső tetteinek hallatára a spanyol király az aranygyapjat adta neki vitézsége jutalmául, és így kétszeresen is lovaggá lett. De hiába, ő mégis oda van, egy vaddisznó megölte és halála nekünk olyan keserű, mint az epe:

Da Kõnig in Spanien sein Thaten gehõret |
 Zur Glory vnd Ehren Ihm gnådige verehret
 Den guldenen Flusse :
 Bekennen ich musse |
 Da wurde der Ritter ein doppelter Ritter :
 Ach leyder ! Ein wilde Schwein hauet Ihn nider.

¹ Ezt már fõntebb is említi a VI. költemény; Andreas a S. Theresia pedig ugyanazt így fejezi ki: »Mein was ware doch erschrõcklicheres wider den Erbfeind als der Zrin? also da-z man auch (nach gemeiner Ausszag) die Eltern vnder den Túrcken jhre Kinder von dem bösen abschrõcken wolten | oder ein Forcht machen | nennten sie nur seinen Namen | vnd sagten | Zrin kombt.«

O guldener Ritter |
 Wer gibt Dich vns wider |
 Dein Falle wie Gallen | so bitter | so bitter.

Diana! Erdők és utak istennője — folytatja a XVI. és a következő strófában, — miért hagytad el a jámbor grófot, hol voltál fegyverrel és vadászkutyáiddal, midőn földre terítettve hozzád segítségért kiáltott? És téged, te átkozott vad, már évekkel azelőtt kellett volna lelőni és a kutyáknak és a farkasoknak eledelül odavetni! Ki fojthatja vissza zokogását ennyi szerencsétenség láttára, midőn egy ilyen hős élete vadállat prédájává lett? Ti horvát urak pedig, kit fogtok Zrínyi Miklós helyébe vezéretökül választani?

Ach Jammer! O Elendt! wer solte nich weinen?
 Ein Donner desz Krieges! wer kōnte vermeinen?
 Durch Sabel geloffen |
 Durch Pfeilen geschloffen |
 Obsiget mit Ehren: dasz solcher sein Leben |
 Ein wilden Thier solte zum Raube dargeben.
 Ihr Herrn Croaten |
 Wen werd Ihr an staten |
 Desz Niclasz von Serin zum Fūhrer erwerben?

Péter gróf, az ő öcsce, ki mindig vitézül harczolt a pogány ellen, gyarapítva a Zrínyi név dicsőségét, melletted áll, ő támogatni fog benneteket és meg fog oltalmazni ellenségeitek ellen, mialatt Miklós grófnak a férgekkel kell küzdenie:

Graff Peter sein Brueder zwar hatt Ihr bey Handen |
 So allzeit mit Feinden sich schlagend bestanden:
 Ein dapffern Soldaten |
 Den rühmen seine Thatten:
 Wird streitten Euch heffen | wird helffen Euch schürmen |
 Die Türcken vnd Tartarn erschlagen vnd stürmen |
 All Feinde zerstören |
 Serinisch Lob mehren |
 In deme Graff Niclasz todt streittet mit Würmen.

Halálában a férgekkel kell küzdenie, de azért híre, neve, dicsősége él az egész világon, lelke pedig — hiszem — az égben uralkodik, míg majd teste is örök életre támadhat:

Mit Würmen todt streittet | sein Nahmen doch lebet |
 Sein Lobe vnd Ehre in aller Welt schwebet:
 Wird nimmehr sterben |
 Stets Leben in Erben:
 Sein Seele im Himmel | so hoff Ich | regieret |

Bisz künfftig Vrstünde der Leibe verspüret |
 Bisz Christus Gotts Sohne |
 Den Ritter zu Crone |
 Mit Leibe | vnd Seele | desz Himmels einführet.

Ezután mély szánalommal fordul Zrínyi özvegyéhez és megindultan kéri, törölje le könnyeit, találja vigaszát és örömét ifjú leányában és kicsi fiában, ölelgetvén őket apjuk helyett:

Entzwischen Fraw Gräffin verwittib Heroin |
 Wie gehet es? wie stehet es? wo denckt Ihr nun hin?
 Ewr Liebster Erkohren |
 Den hatt Ihr verlohren |
 Ein Troste der Augen | ein Frewde desz Herten |
 Seyt voller Leydt | voller vntröstlicher Schmertzen:
 Abtrücknet die Zårn |
 Jungk Freule | vnd Herrn |
 An staten desz Vatters thust trewlich beherten.

Az utolsóelőtti versszakban Ádám grófról szól, nagy hősök ifjú sarjadékáról, ki ősei erényeit örökölve hivatva van, hogy atyja nyomdokait kövesse és szóval, tettel a keresztyenség bátor oltalmára legyen. Tudjuk, hogy Zrínyi Ádám bár nem oly fényes tehetségekkel, de hasonló vitézséggel ugyanazon a pályán, mint számtalan őse, öregbítette a Zrínyi név világra szóló dicsőségét. Rövid életében, melyet a Zrínyi-vérhez méltó bátorsággal áldozott föl hazája felszabadítási küzdelmeiben 1691-ben, csak keveset valósíthatott meg azokból a fényes reményekből, melyeket kortársai itthon és a külföldön¹ egyaránt szinte megható jó indulattal jövő pályájához fűztek. Schilling is ő vele vigasztalta magát és olvasóit:

Graff Adam ein Zweiglein desz Männlichen Namens |
 Von edlem Geblüete Serinischen Stamens |
 Hochlöbliche Gaben |
 Vom Vatter wird haben |
 Der Tugendt vnd Sitten sich rüehmlich befleissen |
 Ins künfftig mit Türcken auch dapffer sich schmeissen:
 Das Vatter in Ihme |
 Mit Thatten vnd Stime |
 Noch lebet | vnd leben wird | würrklich beweissen.

Az utolsó, XXIII. versszakban ép úgy, mint az elsőben, figyelmezteti az uralkodókat, lovagokat és urakat, hogy legye-

¹ Andreas a S. Theresia is ezt a verset szövi be prédikációjába:
 Der Stammen hat noch wurtzen ins jungen Graffen Faust |
 Wir hoffen doch in kurtzen | dasz eben | wie geграust
 Den Türcken vor den Waffen desz Vaters von Zrin |
 Also nicht werde schlaffen Graf Adams Muth vnd Sinn.

